

مصورسازی نقشه علم نگاشتی آینده‌پژوهی در حوزه سیاست: ۱۹۹۹-۲۰۲۲

امیر کریمی^۱ (نویسنده مسئول) و سجاد جلیلیان^۲

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۹/۰۴

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۴/۰۶

چکیده

با توجه به ضرورت پژوهش‌های علم‌سنجی در رشد و توسعه تمامی علوم، هدف از پژوهش حاضر بررسی و تحلیل مقالات مربوط به این حوزه است. روش تحقیق از نوع توصیفی-کاربردی بوده و حوزه پژوهش شامل تمامی مقالات آینده‌پژوهی در حوزه سیاست است که از سال ۱۹۹۹ تا ۲۰۲۲ در پایگاه استنادی ساینس دایرکت نمایه شدند. بعد از پالایه مقالات ۱۰۳۱۹ مورد از آن‌ها با کمک نرم‌افزار اکسل و وی.او.اس.ویوور برای تحلیل و نمایش داده‌ها مورد تحلیل قرار گرفتند. یافته‌های پژوهش بیانگر آن است که تعداد مقالات از سال ۱۹۹۹ روند صعودی داشته و سال ۲۰۲۰ بیشترین سهم را در تعداد مقالات دارا بود. همچنین مقالات پژوهشی با تعداد ۹۵۰۰ مقاله، علوم اجتماعی و پزشکی با تعداد ۶۰۱ مقاله در رتبه اول قرار داشتند. همچنین ۱۲ خوشه شناسایی شد که موضوعات: کووید ۱۹، نژادپرستی، اطلاعات نادرست، ارتباط بحران، تحلیل احساسات دارای نوع آوری بوده و همچنین فرهنگ پذیری، رهبری، هویت، اینترنت، دولت مقولات پیشین این حوزه بودند و حوزه‌هایی چون: همبستگی اجتماعی، مشارکت اجتماعی، اعتماد سیاسی، روابط عمومی بین‌المللی، اثربخشی جمعی، رهبری تحول‌آفرین، مشروعیت، آسیب‌پذیری اجتماعی، حقوق بشر، زورگویی سایبری، سرمایه انسانی و تحلیل گفتمان کمتر مورد توجه قرار گرفتند. در نتیجه توجه به حوزه‌های نوین و داغ پژوهش‌های صورت گرفته و حوزه‌های مورد غفلت واقع شده می‌تواند توسط پژوهشگران و علاقه‌مندان به این حوزه مورد مطالعه قرار گیرد.

کلیدواژه‌ها: علم‌سنجی، کتاب‌سنجی، نقشه علمی، آینده‌پژوهی.

۱. دانش آموخته آموزش تاریخ دانشگاه فرهنگیان Amirkarimizanjani1379@gmail.com

۲. دانشجوی دکتری مطالعات سیاسی انقلاب اسلامی دانشگاه شاهد Sajjad14jalilian@gmail.com

مقدمه

یکی از مهم‌ترین موضوعاتی که همواره مورد توجه بوده، جایگاه آینده‌پژوهی است. دو رویکرد کلی به حوزه آینده‌پژوهی وجود دارد. نخست اینکه آیا آینده‌پژوهی به خودی‌خود می‌تواند یک گفتمان علمی باشد و دوم اینکه آیا آینده‌پژوهی روش پژوهش است که به‌عنوان مکمل در سایر پژوهش‌های علمی به کار می‌رود؟ بازه پژوهش ۱۹۹۹ تا ۲۰۲۲ نشان می‌دهد که تعداد مقالات تولید شده در این حوزه به شدت افزایش یافته است. بخشی از این مسئله مربوط به توسعه فضای مجازی و به صورت بنیادین اینترنت جهانی است و بخشی از این موضوع نیز مربوط به این می‌شود که اساساً علوم یک رسالت مهم در کنار سایر رسالت‌های خود دارند که آن شامل پیش‌بینی آینده می‌شود. برای دستیابی به وضعیت دقیق‌تر حوزه پژوهش و به‌خصوص آینده‌پژوهی در پژوهش پیش رو، ۱۲ خوشه علمی شناسایی شده که موضوعات: کووید ۱۹، نژادپرستی، اطلاعات نادرست، ارتباط بحران و تحلیل احساسات دارای نوآوری بوده و همچنین فرهنگ‌پذیری، رهبری، هویت، اینترنت، دولت مقولات پیشین این حوزه بودند و حوزه‌هایی چون؛ همبستگی اجتماعی، مشارکت اجتماعی، اعتماد سیاسی، روابط عمومی بین‌المللی، اثربخشی جمعی، رهبری تحول‌آفرین، مشروعیت، آسیب‌پذیری اجتماعی، حقوق بشر، زورگویی سایبری، سرمایه انسانی و تحلیل گفتمان کمتر مورد توجه قرار گرفتند. این بررسی همچنین نشان می‌دهد که مهم‌ترین چالش‌های دوره‌های زمانی چه چالش‌هایی بوده‌اند چراکه محتوای تولید شده پژوهشی عمدتاً حول این مفاهیم شکل گرفته‌اند.

علاوه بر تمام این موارد رویکرد کمی‌گرایانه به علم سبب شده تا خود تولید محتوای علمی به رقابتی بین‌المللی تبدیل شده و به‌عنوان شاخصی برای ارزیابی جایگاه علمی دانشگاه‌ها و کشورها تبدیل شود. این مسئله البته آسیب‌های خاص خود را داشته که به‌نوعی تلاش برای افزایش کیفی پژوهش، جای خود را به افزایش کمی داده است. با توجه به این مقدمه پژوهش حاضر درصدد است تا ابتدا رویکردی کلی به مبانی آینده‌پژوهی داشته باشد، سپس اولویت‌های پژوهشی در هر دوره زمانی را بررسی کند و

در نهایت جایگاه مفاهیم در علم آینده‌پژوهی را به تصویر بکشد. برای دستیابی به این منظور از روش‌های کمی و آماری نیز استفاده شده است. در زیر ابتدا نگاهی مختصر به آینده‌پژوهی خواهد شد.

۱. مبانی نظری: آینده‌پژوهی علم

آینده‌پژوهی مطالعه سیستماتیک آینده‌های ممکن، محتمل و ترجیحی از جمله جهان‌بینی‌ها و اسطوره‌هایی است که زیربنای هر آینده است. در پنجاه یا چند سال اخیر، مطالعه آینده از پیش‌بینی آینده به نقشه‌برداری از آینده‌های جایگزین به شکل‌دهی آینده‌های مطلوب و گاهی پیش‌بینی ظهور، یعنی پذیرش تازگی، عدم قطعیت، پیچیدگی و ظهور، هر دو در سطوح جمعی بیرونی و سطوح درونی فردی حرکت کرده است (Inayatullah, 2019). آینده‌پژوهی یک زمینه تحقیقاتی علمی است که شامل محققان و محققان در بسیاری از رشته‌ها می‌شود و برنامه‌های کارشناسی و کارشناسی ارشد در دانشگاه‌های سراسر جهان وجود دارد.

در طی این دوره، علم آینده‌پژوهی از تمرکز بر جهان عینی و بیرونی به رویکردی لایه‌ای تغییر رویکرد داده است که در آن نحوه دیدن جهان در واقع، آینده‌ای را که فرد می‌بیند شکل می‌دهد. درحالی‌که بسیاری از مطالعات آینده‌پژوهانه برای کاهش ریسک و برای جلوگیری از آینده‌های نامطلوب، به‌ویژه در بدترین حالت، استقبال می‌کنند، دیگران به‌طور فعال به سمت ایجاد آینده‌های مطلوب، چشم‌اندازهای مثبت از آینده حرکت می‌کنند.

از دیدگاه گفتمان برنامه‌ریزی، عملکرد آینده‌نگری صرفاً یکی از رویکردهای ضروری برای ایجاد یک برنامه مطلوب است. برای برنامه‌ریزان، آینده‌پژوهی تا زمانی مفید است که به برنامه‌ریزی برای آینده کمک کند و برنامه‌ریزی یا سیاست‌گذاری را با مشکل مواجه نکند. مطالعات آینده می‌تواند مخل رویکرد کنونی باشد و به‌جای جستجوی مؤثرتر کردن استراتژی، چارچوب فعلی را به چالش بکشد. برای آینده‌پژوهان، اختلال از طریق روش‌هایی مانند تجزیه و تحلیل مسائل نوظهور و برنامه‌ریزی سناریو در واقع با اطمینان از

قوی‌تر و انعطاف‌پذیر بودن طرح، اثربخشی استراتژی را افزایش می‌دهد (Dunmire, 2010; Malaska, 2000a). رشد آینده‌پژوهی نیز نتیجه تمایل دولت برای یافتن اطلاعاتی که می‌تواند به سیاست‌گذاری بهتر کمک کند. مطالعات آینده‌پژوهی، همراه با تجزیه و تحلیل سیستم، برای درک بهتر اثرات تصمیمات خط‌مشی خاص استفاده می‌شود.

برای بسیاری، آینده‌پژوهی صرفاً تحلیل یا تحقیق بلندمدت سیاست است و نباید به‌عنوان یک حوزه یا گفتمان جداگانه در نظر گرفته شود. با این حال، تمایزات واقعی و مهمی بین آینده‌پژوهی و تحلیل سیاست وجود دارد. مهم‌ترین آن‌ها این است که آینده‌پژوهی با مشکل‌ساز کردن مفروضات اساسی، آینده‌های جایگزین را ایجاد می‌کند و از طریق ایجاد پرسش از آینده، تحلیل مسائل نوظهور و سناریوها، قصد خروج از زمان حال و ایجاد امکان برای آینده‌های جدید را ممکن می‌سازد. تحلیل خط‌مشی به تجزیه و تحلیل قابلیت اجرای سیاست‌های خاص مربوط می‌شود، نه اینکه کل بحث یا چارچوب تصمیم‌گیری را زیر سؤال ببرد. به‌طور کلی، در برنامه‌ریزی و تحلیل خط‌مشی، آینده اغلب برای افزایش احتمال دستیابی به یک سیاست خاص مورد استفاده قرار می‌گیرد. این اغلب به‌عنوان «آماده شدن برای آینده» یا «پاسخ دادن به چالش آینده» گفته می‌شود. آینده‌ای که به این ترتیب توصیف می‌شود، منحصربه‌فرد است و اغلب داده شده است (Amarasingam, 2008; Peters & Roberts, 2000).

در حالی که محققان سیاست‌گذاری، تحقیقاتی در مورد آینده را ترجیح می‌دهند که کوتاه‌مدت‌تر، فوراً برای سازمان سودمند باشد و به‌طور کلی، آینده‌پژوهی اغلب کمتر به پیش‌بینی آینده می‌پردازد تا تلاش برای تجسم جدید. روش‌های سازمان‌دهی چگونگی تصمیم‌گیری و اینکه چه کسانی واجد شرایط شرکت در این تصمیمات هستند. این کار را با درخواست از شرکت‌کنندگان انجام می‌دهد تا دنیای سازمانی ایدئال خود را تصور کنند و سپس به ایجاد استراتژی‌هایی برای درک آن جهان ایجاد کنند (Malaska, 2000b). علاوه بر این، از دیدگاه انتقادی، پیشنهاد اینکه بیانیه‌های آینده سیاست باید برای سیاست‌گذار روشن باشد تا سطحی پیش پا افتاده است. تجزیه و تحلیل آن منافع که وسیله‌ای برای بررسی تصاویری از آینده می‌شود که ممکن است به واقعیت تبدیل می‌شوند. از این نظر، چگونگی

اتخاذ سیاست بهتر یا سیاست آینده‌محورتر بدون بررسی منافع سیاسی برخی از سیاست‌ها به همان اندازه پیش پا افتاده است (Bainbridge, 2003). تلاش برای ایجاد آینده‌های جدید می‌تواند ساختارهای قدرت موجود را تضعیف کند. مدیران موافقت می‌کنند که آینده را فقط برای به دست آوردن اتحاد‌های سیاسی جدید یا دستیابی به مدرنیته (به دست آوردن بودجه یا اعتبار) در نظر بگیرند، اما به ندرت تغییرات ساختاری یا آگاهی ایجاد کنند.

در تفکر انتقادی، آینده‌پژوهی به دنبال پیش‌بینی یا مقایسه نیست، بلکه به دنبال این است که واحدهای تحلیل را مسئله مانند آینده را تعریف نکند (Peters et al. 2003). به‌عنوان مثال، موضوع پیش‌بینی جمعیت نیست، بلکه این موضوع است که چگونه مقوله جمعیت در گفتمان ارزش‌گذاری شده است: برای مثال، ممکن است پرسیم چرا جمعیت به‌جای جامعه یا مردم؟ نقش دولت و سایر اشکال قدرت در ایجاد گفتمان‌های مقتدر برای درک چگونگی هژمونیک شدن آینده‌ای خاص محوری است. آینده‌پژوهی انتقادی ادعا می‌کند که زمان حال شکننده، صرفاً پیروزی یک گفتمان خاص، روش شناخت، بر دیگری است. هدف پژوهش انتقادی برهم زدن روابط قدرت کنونی از طریق مشکل‌ساز کردن مقوله‌های ما و فراخوانی مکان‌های دیگر، سناریوهای دیگر آینده است و آینده‌پژوهی انتقادی از پسا‌ساختارگرایی الهام می‌گیرد (Sardar, 2010). وظیفه در مطالعات آینده‌نقادانه این است که امر جهانی را خاص جلوه دهند تا نشان دهند که این امر به دلایل شکننده سیاسی پدید آمده است، صرفاً پیروزی یک گفتمان بر گفتمان دیگر، نه جهان‌شمول افلاطونی. برای انجام این کار، نیاز به تبارشناسی‌های گفتمانی است که تلاش می‌کنند ناپیوستگی‌های تاریخ یک ایده، شکل‌گیری اجتماعی یا ارزش را نشان دهند. از طریق تبارشناسی و ساختارشناسی، آینده‌ای که زمانی تغییرناپذیر به نظر می‌رسید اکنون یکی از بسیاری از آینده‌ها نشان داده شده است. به‌این ترتیب با گفتمان‌های دیگر قابل‌جایگزینی است. سپس ساختارشناسی به روشی برای باز کردن یک متن (به‌طور کلی تعریف شده) و نشان دادن گفتمان‌های ساکن در آن تبدیل می‌شود. ساختارشناسی با این پرسش که بهای یک گفتمان خاص چقدر است از نسبی‌گرایی فراتر می‌رود. چه آینده‌ای در پیش است؟ چه آینده‌ای خاموش است؟

تبارشناسی به‌طور تاریخی نشان می‌دهد که چگونه یک گفتمان خاص به زیان گفتمان‌های دیگر مسلط شده است. شکل و نوع آینده (مثلاً ابزاری در مقابل رهایی‌بخش) اغلب در هر نوع گفتمان متفاوت است. به همان اندازه که تبارشناسی و ساختارشکنی مهم است «فاصله‌گذاری» است. فاصله‌گذاری بین بی‌علاقگی تجربه‌گرایی و متقابل تحقیق تفسیری تفاوت دارد (Peters et al. 2003). فاصله‌گذاری ارتباط نظری بین تفکر پساساختاری و آینده‌پژوهی را فراهم می‌کند. سناریوها نه پیش‌بینی، بلکه تصاویری از ممکن‌ها هستند که زمان حال را نقد می‌کنند. سناریوها زمان حال را قابل توجه می‌کنند، بنابراین به آینده‌های دیگر اجازه ظهور می‌دهند. در حالت ایدئال، باید سعی کرد از هر سه نوع آینده‌پژوهی استفاده کرد. برای مثال، اگر پیش‌بینی جمعیت انجام شود، باید پرسد که تمدن‌های مختلف چگونه به موضوع جمعیت برخورد می‌کنند. درنهایت باید ایده خود جمعیت را تجزیه کرد و آن را برای مثال نه تنها به‌عنوان یک مشکل زیست‌محیطی در جهان سوم، بلکه به الگوهای مصرف جهان اول نیز مرتبط کرد. سپس تحقیقات تجربی باید در درون علم تمدنی که از آن سرچشمه می‌گیرد، زمینه‌سازی شود و سپس به لحاظ تاریخی ساختارشکنی شود تا نشان دهد که یک رویکرد خاص چه چیزی را از دست داده و خاموش می‌کند.

با توجه به اینکه تحقیق چشمگیر داخلی و خارجی در مورد موضوع پژوهش صورت نگرفته است. هدف از پژوهش حاضر، تحلیل علم‌سنجی آینده‌پژوهی در حوزه سیاست است.

۲. روش پژوهش

داده‌ها از پایگاه علمی ساینس دایرکت^۱ به‌عنوان یک نمایه استنادی جامع و چند رشته‌ای، با نرم‌افزار اکسل^۲ گردآوری شده و ابزار ترسیم شبکه با بهره‌گیری از نرم‌افزار

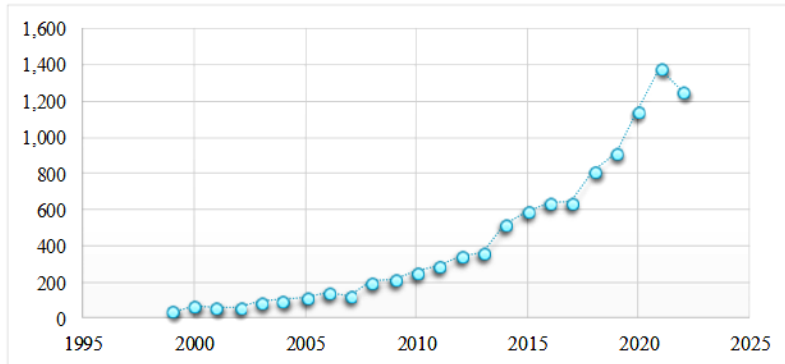
1. Science Direct
2. Excel

وی.او.اس.ویوور انجام شد. جامعه آماری پژوهش تمامی مقالات این پایگاه علمی از ۱۹۹۹ تا ۲۰۲۲ منتشر شده بودند مورد بررسی قرار گرفتند. در ابتدا با کمک کلیدواژه حوزه آینده‌پژوهی سیاست بیش از ۶۰۰۰۰ مقاله شناسایی شد که با محدود کردن حوزه آنها تنها به علوم اجتماعی، تعداد مقالات به ۱۱۱۸۱ مقاله و در وهله بعدی تعداد متعددی از مقالات به دلیل عدم ارتباط حذف شدند و واژه‌های مشابه، یکسان، حالت‌های جمع و مفرد ادغام شدند و با حذف مقالات دیگر موضوعات به صورت دستی تعداد نهایی مقالات به ۱۰۳۱۹ رسید. در نهایت با گزینه اکسپرت^۱ در ۱۰۰ فایل آر آی اس^۲ استخراج شدند و وارد نرم‌افزار وی.او.اس.ویوور شدند. نرم‌افزار وی.او.اس.ویوور در تحقیقات کتاب‌سنجی محبوبیت پیدا می‌کند. این نرم‌افزار توسط ون اک^۳ و والتمن^۴ برای کمک به ایجاد و تجسم آسان نقشه‌های کتاب‌سنجی که تفسیر آسانی دارند، توسعه یافته است.

۳. یافته‌های پژوهش

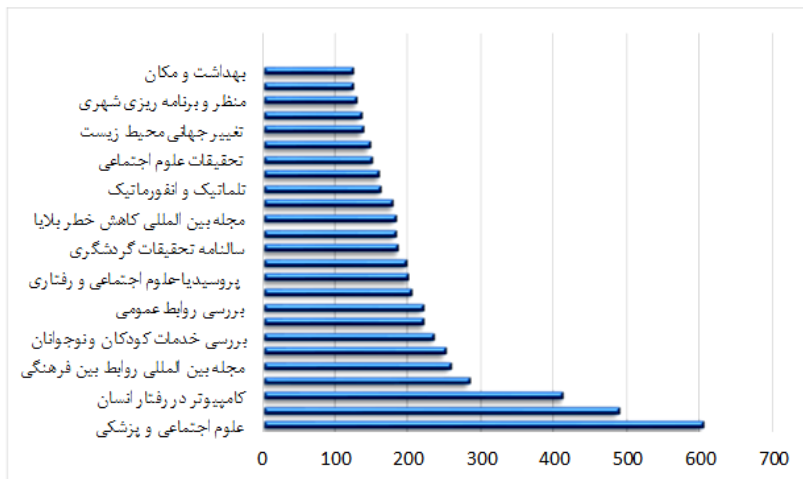
روند رشد تولیدات علمی حوزه آینده‌پژوهی سیاست را طی سال‌های ۱۹۹۹-۲۰۲۲ در نمایه استنادی ساینس دایرکت همان‌طور که قابل مشاهده است نشان می‌دهد که تعداد مقالات در ابتدا پایین بوده است و این روند از همان سال‌های ابتدایی شروع به صعود کرد و در سال‌های اخیر میزان توجه به آن بشدت افزایش یافته است. کمترین سهم تولیدات علمی به سال ۱۹۹۹ با ۳۸ رکورد و بیشترین سهم مربوط به سال ۲۰۲۰ با ۱۱۴۷ رکورد است.

-
1. Expert
 2. RIS
 3. Van Eck
 4. Waltman



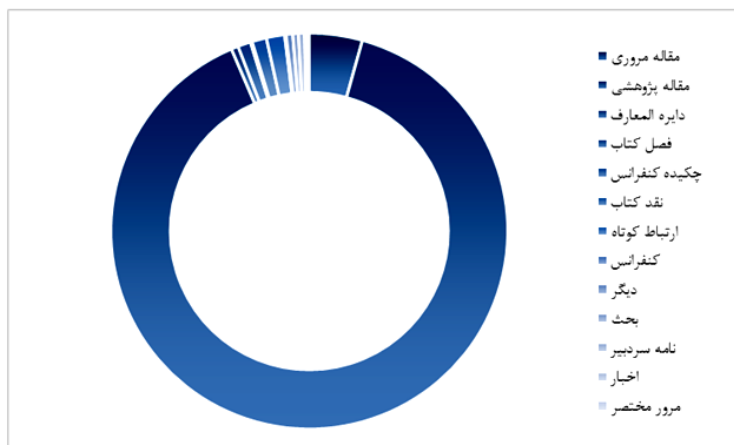
نمودار ۱ روند رشد تولیدات علمی حوزه آینده پژوهی سیاست را طی سال‌های ۱۹۹۹-۲۰۲۲ در نمایه استنادی ساینس دایرکت

یافته‌های بخش دوم نشان می‌دهد که به ترتیب مجلات علوم اجتماعی و پزشکی (۶۰۱)، آینده (۴۸۶)، کامپیوتر در رفتار انسان (۴۰۹)، مدیریت گردشگری (۲۸۱)، مجله بین‌المللی روابط بین فرهنگی (۲۵۵)، سیاست کاربری زمین (۲۴۸)، بررسی خدمات کودکان و نوجوانان (۲۳۳)، مجله مدیریت محیط‌زیست (۲۱۹)، بررسی روابط عمومی (۲۱۷)، تحقیقات انرژی و علوم اجتماعی (۲۰۲)، پروسیدیا-علوم اجتماعی و رفتاری (۱۹۷)، شهرها (۱۹۵)، اداری بیشترین مقاله می‌باشند.



نمودار ۲: فراوانی مقالات چاپ شده در نشریه‌های مختلف

بررسی نوع مقالات چاپ شده نشان داد که در میان نوع مقالات نیز، مقالات پژوهشی (۹۵۰۰)، مقالات مروری (۴۵۹)، فصل‌های کتاب (۱۱۱)، نقد کتاب (۱۲۵) دارای بیشترین تعداد بودند.



نمودار ۳ تنوع مقالات چاپ شده

جدول ۱. نیز مهم‌ترین و پرتکرارترین کلمات کلیدی را در بین تمام کلمات نشان می‌دهد. بر این اساس کلمات کلیدی: چین، رسانه‌های اجتماعی، سرمایه اجتماعی، جنسیت، کووید ۱۹، پایداری، سلامت روان، نوجوانان، توییتر، دارای بیشترین فراوانی بودند.

جدول ۱: فراوانی مهم‌ترین و پرتکرارترین کلمات کلیدی

کلمات کلیدی	تمامی ارتباطات	هم رخدادی
۲۶۶	۳۰۷	چین
۲۲۶	۳۸۳	رسانه‌های اجتماعی
۱۴۱	۲۶۶	سرمایه اجتماعی
۱۳۴	۲۲۳	جنسیت
۱۳۲	۱۹۶	کووید ۱۹
۱۰۸	۲۲۵	ایالات متحده آمریکا
۹۱	۹۶	پایداری
۸۲	۱۷۵	سلامت روان
۷۴	۱۰۹	نوجوانان
۷۱	۱۴۹	توییتر
۶۷	۸۲	هند

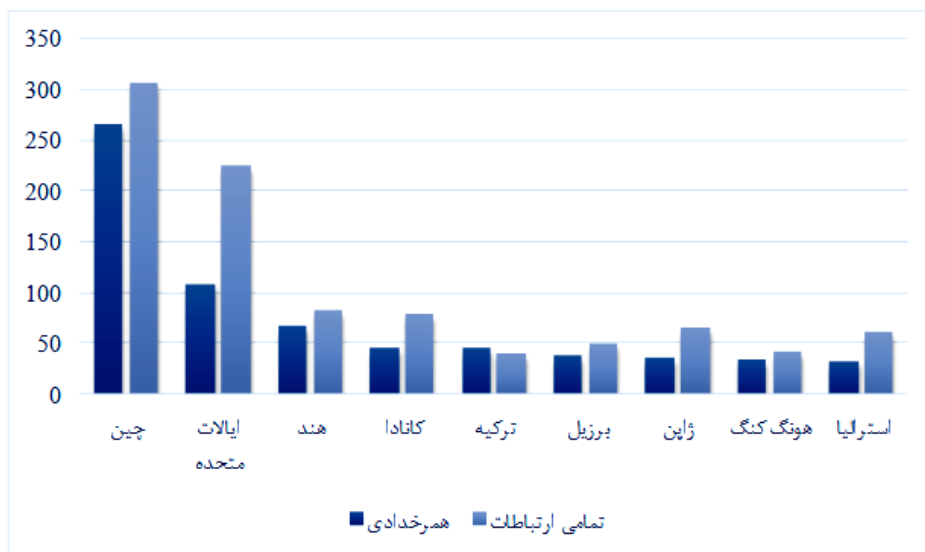
هم‌رخدادی	تمامی ارتباطات	کلمات کلیدی
تخصیلات	۱۰۲	۶۵
حکومت	۱۱۷	۶۳
فرهنگ	۱۱۰	۶۲
جی آی اس	۵۸	۵۶
خط‌مشی	۱۰۸	۵۶
انعطاف‌پذیری	۸۵	۵۶
اعتماد	۱۰۳	۵۶
رهبری	۷۱	۵۵
توسعه پایدار	۶۳	۵۵
فرهنگ‌پذیری	۸۲	۵۴
فیس بوک	۱۰۸	۵۴
گردشگری	۷۳	۵۴
آفریقا	۸۷	۵۳
دولت الکترونیک	۷۲	۵۳
هویت	۷۴	۵۱
نگرش‌های	۷۷	۵۰
سلامتی	۱۰۰	۴۹
ایالات متحده آمریکا	۱۲۵	۴۸

براساس جدول ۲. تعدادی از کلمات کلیدی نام کشورها بودند که چین، ایالات متحده،

هند، کانادا، ترکیه، برزیل، ژاپن دارای بیشترین تکرار بودند.

جدول ۲: فراوانی پرتکرارترین کلمات کلیدی با نام کشورها

کلمات	هم‌رخدادی	تمامی ارتباطات
چین	۲۶۶	۳۰۷
ایالات متحده	۱۰۸	۲۲۵
هند	۶۷	۸۲
کانادا	۴۵	۷۹
ترکیه	۴۵	۴۱
برزیل	۳۹	۴۹
ژاپن	۳۶	۶۵
هونگ کنگ	۳۵	۴۲
استرالیا	۳۳	۶۲



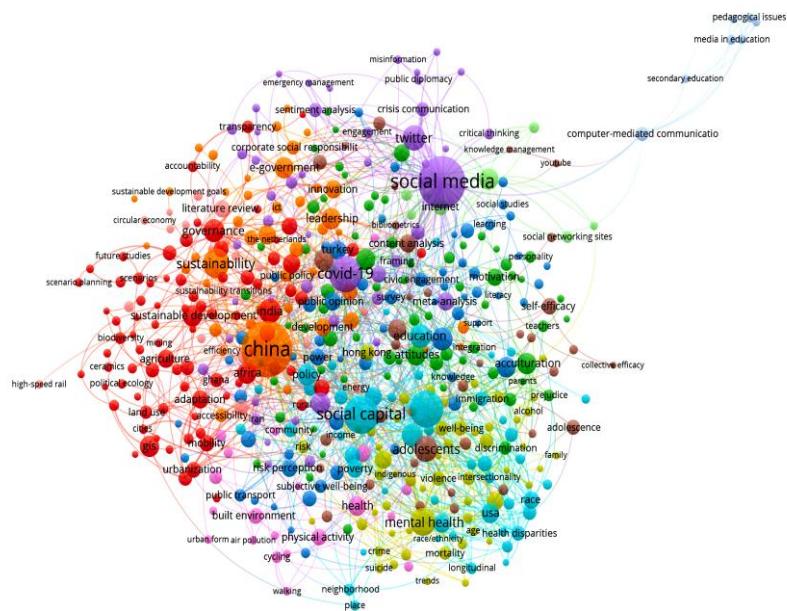
نمودار ۴: تعداد کلمات کلیدی که کشور بودند

نرم‌افزار نتایج تحلیلی‌اش را در قالب نقشه‌هایی ارائه می‌کند که به سه مورد از آن‌ها اشاره می‌شود.

برای ارائه ارتباطات موجود میان مقالات این حوزه با تکرار ۱۰، ۴۸۹ گره تشکیل گردید که هر کدام متعلق به یک موضوع خاص بوده و به صورت دایره‌هایی نشان داده شده‌اند. در این میان هر چه قدر دایره بزرگ‌تر باشد نشان از ارتباط وسیع آن مجموعه با دیگر مجموعه‌ها دارد. با تأمل در شکل خطوطی مابین دایره‌ها دیده می‌شود که نشان‌دهنده ارتباط بین مجموعه‌ها هستند و هر چه این خطوط ضخیم‌تر باشند نشان‌دهنده ارتباط قوی‌تر است. در شبکه پژوهش، ۱۲ خوشه و ۸۰۷۰ پیوند تشکیل شده است.

همان‌گونه که در شکل ۱ مشاهده می‌شود، در دیداری‌سازی شبکه، خوشه‌های تشکیل شده هر یک بارنگ‌های خاصی نشان داده می‌شوند. بررسی خوشه‌های حوزه آینده‌پژوهی سیاست نشان داد، خوشه شماره یک که در تصویر بارنگ قرمز مشخص شده، بزرگ‌ترین و برترین خوشه است. این خوشه دارای ۸۳ مقوله موضوعی و ۱۲۳۰ پیوند

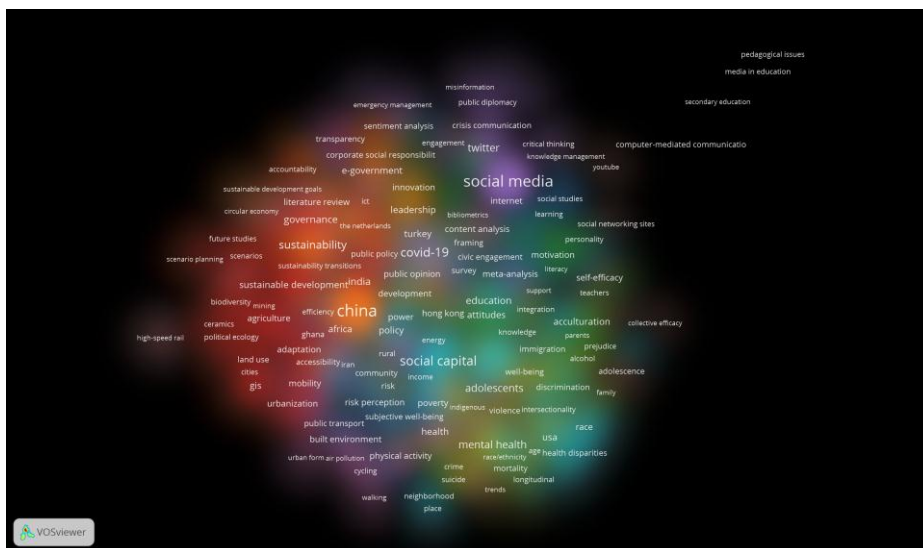
است که از میان مقولات، حکومت دارای بیشترین پیوند (۸۷ پیوند) با دیگر اعضای شبکه بوده و از این رو گره مربوط به آن دارای اندازه بزرگتری نسبت به سایر گره‌های خوشه مذکور است. خوشه شماره دو که در تصویر به رنگ سبز نشان داده شده با ۷۰ عضو و ۱۱۰۵ پیوند خوشه ایست که از لحاظ برقراری پیوند در رتبه دوم قرار دارد. از میان مقولات، مقوله چین دارای بیشترین پیوند (۱۷۴ پیوند) با سایر گره‌ها است.



VOSviewer

شکل ۱: خوشه‌های تشکیل شده در حوزه علم‌سنجی

در یافته‌های دیگر پژوهش با زمینه مشکی نشان‌دهنده حوزه‌های هر هشت خوشه است که به لحاظ رنگ با شکل قبلی تطابق دارد و هر هشت خوشه و زیرمجموعه‌های آن‌ها را به صورت حوزه‌ای نشان می‌دهد.



شکل ۲: حوزه‌های مرتبط با خوشه‌ها

علاوه بر این یافته‌های پژوهش بر اساس شکل ۲ نشان می‌دهد که رنگ‌های تیره‌تر نشان‌دهنده حوزه‌های است که در سال‌های پیشین همچون: فرهنگ پذیری، رهبری، هویت، اینترنت، دولت، بشدت موردتوجه بوده‌اند.

جدول ۳: حوزه‌های موردتوجه در سال‌های قبل

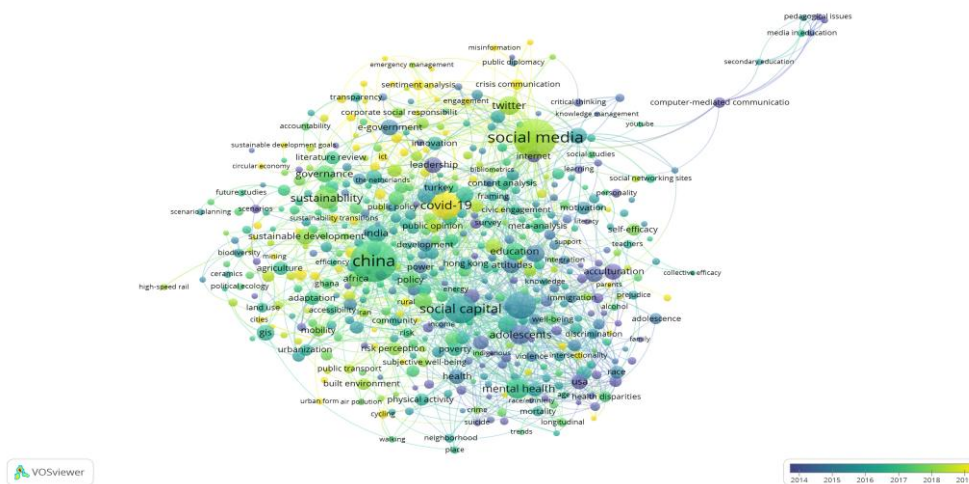
کلمه	میانگین سال‌های انتشار	مثال
فرهنگ پذیری	۲۰۱۳	(Becerra et al., 2022; Jia & Krettenauer, 2022; Ormiston et al., 2022; Ryu et al., 2021)
رهبری	۲۰۱۴	(Ángeles López-Cabarcos et al., 2022; Bunjak et al., 2022; Kaur Bagga et al., 2022; Monehin & Diers-Lawson, 2022)
هویت	۲۰۱۴	(Asadolahi & Nushi, 2021; Cai et al., 2022; Elliott et al., 2022; Emert et al., 2021)
اینترنت	۲۰۱۲	(Nematpour et al., 2021; Torkayesh et al., 2022; Wölfling & Dominick, 2022; Zhou et al., 2022)
دولت	۲۰۱۵	(Alizadeh et al., 2020; Nematpour et al., 2021; Shan et al., 2022; Torkayesh et al., 2022)

و رنگ‌های روشن‌تر نشان‌دهنده حوزه‌های جدیدی هستند که اخیراً موردپژوهش و بررسی قرارگرفته‌اند. برای مثال موضوعات: کووید ۱۹، نژادپرستی، اطلاعات نادرست، ارتباط بحران، تحلیل احساسات، دارای تازگی در حوزه آینده‌پژوهی سیاست است.

جدول ۴: حوزه‌های جدید مورد بررسی

کلمه	میانگین سال‌های انتشار	مثال
کوید ۱۹	۲۰۲۱	(Kaffash & Khezrimotlagh, 2022; Van Oost et al., 2022; Y. Wang et al., 2022; Wong & Lai, 2022)
نژادپرستی	۲۰۱۹	(Chantararat et al., 2021; Lee et al., 2022; Lynch et al., 2021; Wu et al., 2022)
اطلاعات نادرست	۲۰۲۱	(Li et al., 2022; T. Wang & Yu, 2022; Warner et al., 2022; Yu et al., 2022)
ارتباط بحران	۲۰۱۸	(Butler, 2021; Ji & Kim, 2021; Mazzei et al., 2022; Tian & Yang, 2022)
تحلیل احساسات	۲۰۱۹	(Arku et al., 2022; Rahmanti et al., 2022; Verma, 2022; Xu et al., 2022)

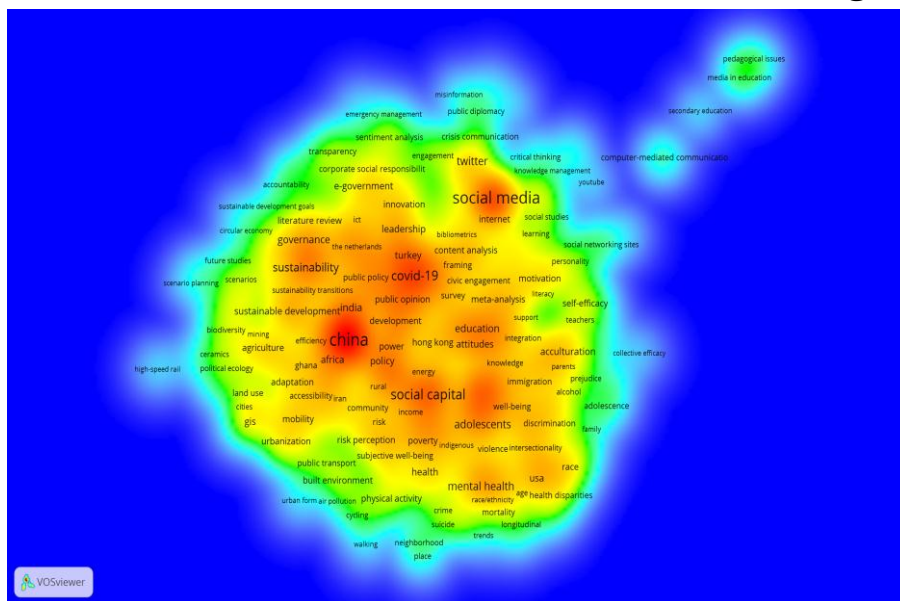
در زیر نیز هم رخدادی واژگان در حوزه آینده‌پژوهی سیاست مورد توجه قرار گرفته است.



شکل ۳: هم رخدادی واژگان حوزه آینده‌پژوهی سیاست

همان‌طور که یافته‌های پژوهش در شکل ۳ و در هم رخدادی واژگان حوزه آینده‌پژوهی سیاست نشان داده شده است؛ مناطق آبی (سرمه‌ای) رنگ نشان‌دهنده مقالات یا موضوعاتی است که تا به حال در آن‌ها پژوهشی صورت نگرفته است و در آینده امکان دارد تحقیقاتی در آن‌ها صورت بگیرد یا احتمالاً به دلیل تعداد بسیار پایین مقالات دارای چگالی کمی

بوده‌اند. رنگ‌های سرخ نشان‌دهنده مقالات و موضوعات به اصلاح داغ هستند، دارای بیشترین چگالی بوده و مهم‌ترین مقالات این حوزه در این مناطق قرار دارد. رنگ‌های دیگر نیز به تبع مابین این دو منطقه قرار دارند و از تعداد مقالات محدودی برخوردارند.



شکل ۴: مقالات داغ حوزه علم‌سنجی

نقشه هم‌رخدادی واژگان را در مقالات پژوهشگران را نشان می‌دهد. بر اساس تصویر ۴، مقولاتی همچون: چین، رسانه‌های اجتماعی، سرمایه اجتماعی، جنسیت، کووید ۱۹ پرتاثیرترین مقولات حوزه می‌باشند. از آن جهت که این مقولات نقاط قرمز را در نقشه به خود اختصاص داده‌اند، این مقولات را نقاط داغ این حوزه می‌نامند. علاوه بر این موضوعات باید به حوزه‌های پراکنده و دور از مرکز اشاره نمود اشاره نمود که در عین ارتباط با کل سیستم می‌تواند حوزه‌ای جدید و مستقل در عرصه تحقیق حاضر باشد و شاید حاکی از توجه مروری تحقیقات به آن سو باشد. مهم‌ترین این موضوعات عبارت‌اند از: همبستگی اجتماعی، مشارکت اجتماعی، اعتماد سیاسی، روابط عمومی بین‌المللی، اثربخشی جمعی، رهبری تحول‌آفرین، مشروعیت، آسیب‌پذیری اجتماعی، حقوق بشر، زورگویی سایبری، سرمایه انسانی و تحلیل گفتمان.

نتیجه‌گیری و پیشنهاد

هدف از پژوهش حاضر ترسیم نقشه موضوعی مقالات چاپ‌شده در عرصه آینده‌پژوهی در سیاست و شناسایی موضوعات داغ و جدید بود و بر این اساس تحلیل‌های صورت گرفته بر اساس داده‌های حوزه آینده‌پژوهی سیاست شکل گرفت. یافته‌های بخش اول پژوهش نشان داد که روند رشد تولیدات علمی حوزه آینده‌پژوهی سیاست را طی سال‌های ۱۹۹۹-۲۰۲۲ در نمایه استنادی ساینس دایرکت با استفاده از نرم‌افزار اکسل در ابتدا پایین بوده است و این روند از همان سال‌های ابتدایی شروع به صعود کرد و در سال‌های اخیر میزان توجه به آن بشدت افزایش یافته است.

نتایج بعدی پژوهش نشان داد که به ترتیب بیشترین مقالات چاپ‌شده در حوزه آینده‌پژوهی سیاست مربوط به مجلات؛ علوم اجتماعی و پزشکی (۶۰۱)، آینده (۴۸۶)، کامپیوتر در رفتار انسان (۴۰۹)، مدیریت گردشگری (۲۸۱)، مجله بین‌المللی روابط بین فرهنگی (۲۵۵)، سیاست کاربری زمین (۲۴۸)، بررسی خدمات کودکان و نوجوانان (۲۳۳)، مجله مدیریت محیط‌زیست (۲۱۹)، بررسی روابط عمومی (۲۱۷)، تحقیقات انرژی و علوم اجتماعی (۲۰۲)، پروسیدیا-علوم اجتماعی و رفتاری (۱۹۷)، شهرها (۱۹۵)، دارای بیشترین تعداد مقالات بودند. مهم‌ترین و پرتکرارترین کلمات کلیدی در منابع مورد مطالعه عبارت‌اند از: چین، رسانه‌های اجتماعی، سرمایه اجتماعی، جنسیت، کووید ۱۹، پایداری، سلامت روان، نوجوانان، توئیتر و بیشترین موضوعات مورد بررسی شامل؛ کووید ۱۹، نژادپرستی، اطلاعات نادرست، ارتباط بحران، تحلیل احساسات، دارای تازگی در حوزه آینده‌پژوهی سیاست است و موضوعاتی که کمتر مورد توجه قرار گرفتند عبارت‌اند از: همبستگی اجتماعی، مشارکت اجتماعی، اعتماد سیاسی، روابط عمومی بین‌المللی، اثربخشی جمعی، رهبری تحول‌آفرین، مشروعیت، آسیب‌پذیری اجتماعی، حقوق بشر، زورگویی سایبری، سرمایه انسانی و تحلیل گفتمان.

فهرست منابع و مآخذ

- Alizadeh, R., Lund, P. D., & Soltanisehat, L. (2020). Outlook on biofuels in future studies: A systematic literature review. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 134. <https://doi.org/10.1016/j.rser.2020.110326>
- Amarasingam, A. (2008). Transcending technology: Looking at futurology as a new religious movement. *Journal of Contemporary Religion*, 23(1), 1–16. <https://doi.org/10.1080/13537900701822989>
- Ángeles López-Cabarcos, M. Vázquez-Rodríguez, P. & Quiñoá-Piñeiro, L. M. (2022). An approach to employees' job performance through work environmental variables and leadership behaviours. *Journal of Business Research*, 140, 361–369. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2021.11.006>
- Arku, R. N. Buttazzoni, A. Agyapon-Ntra, K. & Bandaiko, E. (2022). Highlighting smart city mirages in public perceptions: A Twitter sentiment analysis of four African smart city projects. *Cities*, 130, 103857. <https://doi.org/10.1016/J.CITIES.2022.103857>
- Asadolahi, S. & Nushi, M. (2021). An autobiographical narrative inquiry of academic identity construction of PhD candidates through L2 authorship development. *Heliyon*, 7(2). <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2021.e06293>
- Bainbridge, W. S. (2003). The future in the social sciences. *Futures*, 35(6), 633–650. [https://doi.org/10.1016/S0016-3287\(02\)00104-0](https://doi.org/10.1016/S0016-3287(02)00104-0)
- Becerra, E. P. Brynildsen, G. & Korgaonkar, P. (2022). The effects of acculturation on Hispanic Americans' perceptions of shoplifting. *Journal of Retailing and Consumer Services*, 68. <https://doi.org/10.1016/j.jretconser.2022.103006>
- Bunjak, A. Bruch, H. & Černe, M. (2022). Context is key: The joint roles of transformational and shared leadership and management innovation in predicting employee IT innovation adoption. *International Journal of Information Management*, 66. <https://doi.org/10.1016/j.ijinfomgt.2022.102516>
- Butler, S. D. (2021). Impacted publics' perceptions of crisis communication decision making. *Public Relations Review*, 47(5). <https://doi.org/10.1016/j.pubrev.2021.102120>
- Cai, Y. Fang, F. Sun, H. & Jiang, L. (2022). Unpacking identity construction and negotiation: A case study of Chinese undergraduate students' social and academic experiences while studying abroad. *System*, 110, 102896. <https://doi.org/10.1016/J.SYSTEM.2022.102896>
- Chantarat, T. Van Riper, D. C. & Hardeman, R. R. (2021). The intricacy of structural racism measurement: A pilot development of a latent-class multidimensional measure. *EClinicalMedicine*, 40. <https://doi.org/10.1016/j.eclinm.2021.101092>

- Dunmire, P. L. (2010). Knowing and controlling the future: A review of futurology. *Prose Studies*, 32(3), 240–263. <https://doi.org/10.1080/01440357.2010.528921>
- Elliott, L. D. Peterson, K. T. Dzieniszewski, E. Wilson, O. W. A. & Bopp, M. (2022). The intersection of gender identity, sexual orientation, and active transportation behavior: An exploratory study. *Journal of Transport & Health*, 26, 101477. <https://doi.org/10.1016/J.JTH.2022.101477>
- Emert, S. E. Gunn, H. E. Molzof, H. E. Dietch, J. R. & Lichstein, K. L. (2021). Appraisals of insomnia identity in a clinical sample. *Behaviour Research and Therapy*, 145. <https://doi.org/10.1016/j.brat.2021.103943>
- Inayatullah, S. (2019). Futurology. *Critical Terms in Futures Studies*, 139–143. https://doi.org/10.1007/978-3-030-28987-4_22
- Ji, Y. & Kim, S. (2021). Public expectations of crisis outcomes in the social media era in China: A communication-mediated psychological mechanism. *Public Relations Review*, 47(5). <https://doi.org/10.1016/j.pubrev.2021.102119>
- Jia, F. & Krettenauer, T. (2022). Moral identity and acculturation process among Chinese Canadians: Three cultural comparisons. *International Journal of Intercultural Relations*, 88, 125–132. <https://doi.org/10.1016/j.ijintrel.2022.04.009>
- Kaffash, S. & Khezrimotlagh, D. (2022). U.S. network and low-cost carriers' performance in response to COVID-19: Strictness of government policies and passengers' panic. *Research in Transportation Business & Management*, 100835. <https://doi.org/10.1016/j.rtbm.2022.100835>
- Kaur Bagga, S. Gera, S. & Haque, S. N. (2022). The mediating role of organizational culture: Transformational leadership and change management in virtual teams. *Asia Pacific Management Review*. <https://doi.org/10.1016/J.APMRV.2022.07.003>
- Lee, Y. Tao, W. & Queenie Li, J. Y. (2022). Motivations of online and offline activism against racism and xenophobia among Asian-American publics during the COVID-19 pandemic. *Telematics and Informatics*, 67. <https://doi.org/10.1016/j.tele.2021.101751>
- Li, Y. Fan, Z. Yuan, X. & Zhang, X. (2022). Recognizing fake information through a developed feature scheme: A user study of health misinformation on social media in China. *Information Processing and Management*, 59(1). <https://doi.org/10.1016/j.ipm.2021.102769>
- Lynch, E. E. Malcoe, L. H. Laurent, S. E. Richardson, J. Mitchell, B. C. & Meier, H. C. S. (2021). The legacy of structural racism: Associations between historic redlining, current mortgage lending, and health. *SSM - Population Health*, 14. <https://doi.org/10.1016/j.ssmph.2021.100793>
- Malaska, P. (2000a). Knowledge and information in futurology. *Foresight*, 2(2), 237–244. <https://doi.org/10.1108/14636680010802582/FULL/HTML>

- Malaska, P. (2000b). Knowledge and information in futurology. Emerald. <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/14636680010802582/full/html>
- Mazzei, A. Ravazzani, S. Fisichella, C. Butera, A. & Quaratino, L. (2022). Internal crisis communication strategies: Contingency factors determining an accommodative approach. *Public Relations Review*, 48(4). <https://doi.org/10.1016/j.pubrev.2022.102212>
- Monehin, D. & Diers-Lawson, A. (2022). Pragmatic optimism, crisis leadership, and contingency theory: A view from the C-suite. *Public Relations Review*, 48(4), 102224. <https://doi.org/10.1016/J.PUBREV.2022.102224>
- Nematpour, M. Khodadadi, M. & Rezaei, N. (2021). Systematic analysis of development in Iran's tourism market in the form of future study: A new method of strategic planning. *Futures*, 125. <https://doi.org/10.1016/j.futures.2020.102650>
- Ormiston, C. K. Lopez, D. Ishino, F. A. M. McNeel, T. S. & Williams, F. (2022). Acculturation and depression are associated with short and long sleep duration among Mexican Americans in NHANES 2005–2018. *Preventive Medicine Reports*, 29, 101918. <https://doi.org/10.1016/J.PMEDR.2022.101918>
- Peters, M. Olssen, M. & Lankshear, C. (2003). Futures of critical theory: Dreams of difference. https://books.google.com/books?hl=en&lr=&id=KtQ7zXRQq54C&oi=fnd&pg=PA1&dq=Critical+futurology&ots=Z_Jpog7tY5&sig=cZrrb2nJTvfDta_XByAGgHdl4FI
- Peters, M. & Roberts, P. (2000). Universities, futurology and globalisation. *Discourse*, 21(2), 125–139. <https://doi.org/10.1080/713661155>
- Rahmanti, A. R. Chien, C.H. Nursetyo, A. A. Husnayain, A. Wiratama, B. S. Fuad, A. Yang, H.C. & Li, Y.C. J. (2022). Social media sentiment analysis to monitor the performance of vaccination coverage during the early phase of the national COVID-19 vaccine rollout. *Computer Methods and Programs in Biomedicine*, 221, 106838. <https://doi.org/10.1016/j.cmpb.2022.106838>
- Ryu, S. Slopen, N. Ogbenna, B. T. & Lee, S. (2021). Acculturation and sleep outcomes in Asian Americans and Pacific Islanders: Results from the National Epidemiologic Survey on Alcohol and Related Conditions-III. *Sleep Health*, 7(6), 683–690. <https://doi.org/10.1016/j.sleh.2021.09.004>
- Sardar, Z. (2010). The Namesake: Futures; futures studies; futurology; futuristic; foresight—What's in a name? Elsevier. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S001632870900175X>
- Shan, L. L. Telianidis, S. Qureshi, M. I. Westcott, M. J. Tew, M. Choong, P. F. & Davies, A. H. (2022). A Review of Illness Perceptions in Chronic Limb-Threatening Ischemia: Current Knowledge Gaps and a Framework for Future Studies. *Annals of Vascular Surgery*. <https://doi.org/10.1016/J.AVSG.2022.07.024>

- Tian, Y. & Yang, J. (2022). Deny or bolster? A comparative study of crisis communication strategies between Trump and Cuomo in COVID-19. *Public Relations Review*, 48(2). <https://doi.org/10.1016/j.pubrev.2022.102182>
- Torkayesh, A. E. Rajaeifar, M. A. Rostom, M. Malmir, B. Yazdani, M. Suh, S. & Heidrich, O. (2022). Integrating life cycle assessment and multi criteria decision making for sustainable waste management: Key issues and recommendations for future studies. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 168, 112819. <https://doi.org/10.1016/J.RSER.2022.112819>
- van Eck, N. J. & Waltman, L. (2009). Software survey: VOSviewer, a computer program for bibliometric mapping. *Scientometrics*, 84(2), 523–538. <https://doi.org/10.1007/S11192-009-0146-3>
- Van Oost, P. Yzerbyt, V. Schmitz, M. Vansteenkiste, M. Luminet, O. Morbée, S. Van den Bergh, O. Waterschoot, J. & Klein, O. (2022). The relation between conspiracism, government trust, and COVID-19 vaccination intentions: The key role of motivation. *Social Science and Medicine*, 301. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2022.114926>
- Verma, S. (2022). Sentiment analysis of public services for smart society: Literature review and future research directions. *Government Information Quarterly*, 39(3). <https://doi.org/10.1016/j.giq.2022.101708>
- Waltman, L. van Eck, N. J. & Noyons, E. C. M. (2010a). A unified approach to mapping and clustering of bibliometric networks. *Journal of Informetrics*, 4(4), 629–635. <https://doi.org/10.1016/J.JOI.2010.07.002>
- Waltman, L. van Eck, N. J. & Noyons, E. C. M. (2010b). A unified approach to mapping and clustering of bibliometric networks. *Journal of Informetrics*, 4(4), 629–635. <https://doi.org/10.1016/j.joi.2010.07.002>
- Wang, T. & Yu, W. (2022). Alternative sources use and misinformation exposure and susceptibility: The curvilinear moderation effects of socioeconomic status. *Telematics and Informatics*, 70, 101819. <https://doi.org/10.1016/j.tele.2022.101819>
- Wang, Y. Huang, Y.H. C. & Cai, Q. (2022). Exploring the mediating role of government–public relationships during the COVID-19 pandemic: A model comparison approach. *Public Relations Review*, 48(4), 102231. <https://doi.org/10.1016/J.PUBREV.2022.102231>
- Warner, E. L. Barbati, J. L. Duncan, K. L. Yan, K. & Rains, S. A. (2022). Vaccine misinformation types and properties in Russian troll tweets. *Vaccine*, 40(6), 953–960. <https://doi.org/10.1016/j.vaccine.2021.12.040>
- Wölfling, K. & Dominick, N. (2022). Using cognitive behavioral therapy as the select treatment approach for problematic Internet usage. *Current Opinion in Behavioral Sciences*, 45. <https://doi.org/10.1016/j.cobeha.2022.101121>
- Wong, J. W. C. & Lai, I. K. W. (2022). The mechanism influencing the residents' support of the government policy for accelerating tourism recovery under COVID-19. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 52, 219–227. <https://doi.org/10.1016/J.JHTM.2022.06.018>

- Wu, T. Y. Hsieh, H. F. Chow, C. M. Yang, X. Resnicow, K. & Zimmerman, M. (2022). Examining racism and firearm-related risks among Asian Americans in the United States during the COVID-19 pandemic. *Preventive Medicine Reports*, 27. <https://doi.org/10.1016/j.pmedr.2022.101800>
- Xu, Q. A. Chang, V. & Jayne, C. (2022). A systematic review of social media-based sentiment analysis: Emerging trends and challenges. *Decision Analytics Journal*, 3, 100073. <https://doi.org/10.1016/j.dajour.2022.100073>
- Yu, W. Shen, F. & Min, C. (2022). Correcting science misinformation in an authoritarian country: An experiment from China. *Telematics and Informatics*, 66. <https://doi.org/10.1016/j.tele.2021.101749>
- Zhou, M. Zhu, W. Sun, X. & Huang, L. (2022). Internet addiction and child physical and mental health: Evidence from panel dataset in China. *Journal of Affective Disorders*, 309, 52–62. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2022.04.115>

